

Koroška osrednja knjižnica
dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem

Grajsko pohištvo

pohištvena zbirka gradu Ravne

v okviru posebne zbirke Artoteka
Koroške osrednje knjižnice

GRAD RAVNE

Impozantno poslopje gradu Ravne (Streiteben) stoji na platoju nad mestom, nekdanjim trgom Guštanj. Idilična lega v okviru parka daje stavbi posebno ambientalno vrednost.

Dvorec je skozi stoletja menjal lastnike ter s številnimi prezidavami spreminjal svojo podobo.

Grad naj bi v sredini 16. stoletja pozidali Hebenstreiti, ki so bili v 16. in 1. pol. 17. stoletja njegovi lastniki, ter mu dali tudi svoje ime (l. 1509 še Rožanec an der Eben, 1551 pa že Streiteben). Nato je bil v lasti Sichtenov, od začetka 18. stoletja pa Gačnikov, baronov Schlangenbergov.

Najstarejša upodobitev gradu v Valvasorjevi Topografiji nadvojvodine Koroške (1688) kaže tipično renesančno stavbno zasnovo z osrednjo pravokotno nadstropno zgradbo s po tremi okenskimi osmi na daljših straneh ter štirimi ogelnimi stolpi, kar namiguje na izvedbo ali vsaj obsežnejšo prezidavo v zadnji četrtini 16. stoletja. Čebulaste kape nad stolpi pa kažejo na verjetne predelave gradu v 17. stoletju.

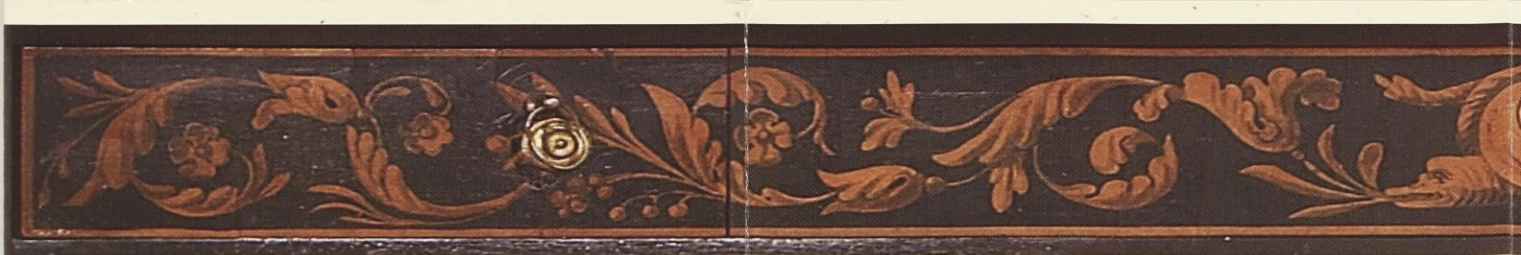
V začetku 19. stoletja (1809) je grad prešel v last plemiške družine Thurn-Valsassina, lastnikov pliberškega in guštanskega gospostva ter fužin v Črni. Grof Douglas Thurn je dal dvorec po letu 1863 korenito prezidati v maniri historicizma 19. stoletja ter mu dal sedanjo neobaročno preobleko. Hkrati je ob gradu dal urediti grajski park v angleškem slogu, ki ga je njegov sin Johann Duclas kasneje dopolnil še z nekaterimi eksotičnimi vrstami. Nekdanja zasnova gradu se še najbolj čuti na severni fasadi, kljub dodanemu konzolastemu balkonu in trojnemu vratnemu oknu z ohranjenim grbom grofov Thurnov. Južna fasada pa je neobaročno preoblikovana s triločnim slopasto-stebriščnim arkadnim hodnikom.

S pričetkom 2. svetovne vojne je Reichstag Kärnten grad zaplenila, grofe pa razlстила. Med okupacijo je bila v dvorcu poleg nemške vojske tudi deklška gospodinjska šola.

Takoj po osvoboditvi l. 1945 so prostore gradu preuredili za potrebe gimnazije. Leta 1949 se ji je pridružila še novoustanovljena Študijska knjižnica, ki je po izgradnji novega gimnazijskega poslopja zapolnila grajske prostore. Kasneje se ji je v nekdanjih gospodarskih poslopih gradu pridružil še muzej. Po načrtih arhitekta Toneta Bitenca so izdelali opremo ter dozidali baldahin na stebrih pred glavnim vhodom. Zadnja obnova gradu Ravne za potrebe Koroške osrednje knjižnice je bila po smernicah Zavoda za spomeniško varstvo zaključena leta 2005.

Skoraj pet stoletij, številni lastniki in vojne vihre so spreminjali podobo gradu. Prav ustanovam, ki so po ošvoboditvi dobile prostore v grajskih poslopih in mu dale vsebino, gre zahvala, da grad ni doživel usode prenekaterih drugih in je še danes ponos Občine Ravne ter cele Mežiške doline.

Simona Vončina

*Baročni pisalnik
z intarzijami,
o. 1750*

*Empirska pisalna
omara, verjetno
izhaja iz delavnice
Josefa Danhauserja
na Dunaju,
o. 1810*

*Tabernakeljska omara,
z datacijo na hrbtni strani
Salzburg 1767*

Neobaročna sedežna garnitura, o. 1870

Pravočasna pomoč predmetom v restavratorsko-konservatorskih delavnicah lahko velikokrat reši predmet pred propadom. Restavratorstvo je temelj pri ohranjanju predmetov in nastajanju zbirk po muzejih. Pogosto rečemo, da smo predmet vrnili nazaj v življenje. Restavratorske delavnice Koroškega pokrajinskega muzeja so na dveh lokacijah, in sicer na Ravnah in v Slovenj Gradcu.

Prve konservatorske posege na muzejskem gradivu, ki je v lasti Koroškega pokrajinskega muzeja, je do leta 1969 opravljal Jože Glavica kot honorarni sodelavec muzeja v enoti Ravne na Koroškem. Nekaj muzejskega gradiva so v preteklosti konzervirali in restavrirali tudi v drugih muzejih Slovenije.

*Neobaročna
salonska miza,
o. 1870*

*Vertiko, knjižni regal,
konec 19. stoletja*

*Secesijska
kadilna mizica,
o. 1915*

Pričetek projekta o nastanku konservatorsko-restavratorske dejavnosti v enoti Ravne Koroškega pokrajinskega muzeja sega v leto 1998. Pri urejanju delavnice v takratnih prostorih na gradu sta nam pomagala Ministrstvo za kulturo in Narodni muzej Slovenije. V teh prostorih se je dejavnost opravljala do leta 2002. V zdajšnje prostore se je delavnica preselila leta 2002. Delavnice so sedaj v pritličju obnovljene stavbe »Perzonal«, ki zagotavljajo boljše in ustrežnejše pogoje izvajanja restavratorskih posegov.

Restavratorsko-konservatorske delavnice Koroškega pokrajinskega muzeja, enote Slovenj Gradec so bile ustanovljene leta 1995. Zaradi razširitve muzeja iz Muzeja revolucije v Pokrajinski muzej je bil za kvalitetno in pravočasno obdelavo muzejskega materiala nastanek delavnic nujno potreben. Delavnice so v stari osnovni šoli Podgorje, kjer so tudi muzejski depoji. Zaradi različnih pogojev dela imajo delavnice dva prostora: delavnico za restavriranje kovin in delavnico za restavriranje lesa. Opremljene so za restavriranje in konzerviranje umetno-obrtnih kovin (etnografsko gradivo, umetnostno-zgodovinsko gradivo in gradivo novejšega datuma) in delno arheoloških kovin. Druga delavnica je opremljena za restavriranje in konzerviranje lesenih predmetov, ki obsegajo široko področje - od etnografskega materiala, lesenih izdelkov vseh vrst do pohištva etnografske ali meščanske narave. Muzej na področju konservatorsko-restavratorske dejavnosti sodeluje z drugimi inštitucijami, izmenjuje z njimi mnenja, izkušnje in se udeležuje posvetovanj in predavanj.

Grajsko pohištvo, ki je v lasti Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika Ravne, smo restavrirali v enoti Ravne na Koroškem, da smo se izognili prevozu, tudi pogoji so nekoliko ustrežnejši, predvsem velikost delavnic. Potrebno je bilo preseliti nekaj restavratorske opreme, orodja in materiala. Restavratorska dela so se začela že pred otvoritvijo obnovljene knjižnice. V prvem sklopu so bile restavrirane grajske omare iz prostora bivših »enciklopedije« ter knjižne omare in mize iz Kotnikove spominske sobe. Takrat smo napravili elaborat z natančnim popisom, časovno opredelitvijo in razvrstili pohištvo po ogroženosti. V skupino ogroženega pohištva, ki je bilo potrebno takojšnjega popravila, smo razvrstili skoraj vso pohištvo, ki je bilo postavljeno po prostorih knjižnice pred adaptacijo gradu. Poškodbe na pohištvo so bile različne. Delimo jih na več skupin: poškodbe, ki so nastale zaradi uporabe, nestrokovnih popravil, dodelav in malomarnosti; poškodbe, ki so posledica neustreznih klimatskih pogojev v prostorih, kjer je bilo postavljeno; poškodbe, ki so nastale zaradi lesnih insektov in gliv. Poškodbe iz druge skupine so zelo težko popravljive, ker je neustrezna klima v prostorih napravila nepopravljivo škodo, ki se kaže na pohištvo kot velika izsušenost, razpoke in zvitosti elementov v različnih smereh. Relativna vlažnost zraka v prostorih, kjer je postavljeno staro pohištvo, bi morala biti 45–65 %, temperatura pa naj ne bi presegala 18 °C. Takšne pogoje je težko zagotoviti, zato so posledica zgoraj omenjene poškodbe. Vedno znova ugotavljamo, da z brezvestnim ali nevednim početjem ljudje sami napravimo največ škode. V sklopu razstave je predstavljenih 26 kosov pohištva in opreme iz Koroške osrednje knjižnice, ki so bili restavrirani v zadnjih dveh letih. Pohištvo je bilo v celoti restavrirano v lastni delavnici, tapetniška dela pa so bila opravljena pri mojstru v Nagykanizsi na Madžarskem.

POHIŠTVENA ZBIRKA GRADU RAVNE

Nedvomno predstavlja pohištvo enega izmed najbolj ranljivih segmentov kulturne dediščine, saj je zaradi kratke življenjske dobe lesa zelo redko ali še pogostejše zelo slabo ohranjeno. Pohištvena zbirka na gradu Ravne predstavlja pomemben spomenik bivanjske kulture preteklih stoletij v našem mestu, zaradi tega zahteva poseben režim varovanja in najsubtilnejšo pozornost.

Sintagma grajsko pohištvo sicer ne nakazuje realne zgodbe pohištva z gradu Ravne. Večina zbirke, ki danes šteje preko 40 kvalitetnih kosov, je namreč brez jasne proveniencie. Dokumentirano je, da je bil del pohištva po letu 1945 na grad pripeljan iz Federalnega zbirnega centra, ki je na nek način skrbel za kulturno dediščino v za kulturnozgodovinske predmete precej neprijaznem času po 2. svetovni vojni. Nekaj pohištva je domnevno ohranjenega od plemenitih lastnikov gradu, grofov Thurn Valsassina, ki so ob selitvi čez mejo v Pliberk večino grajskega inventarja sicer odpeljali s seboj, na današnji lokaciji pa je ostal samo del starejših kosov. Del pohištva danes ohranjene zbirke pa je bil verjetno prenesen iz sosednjih guštanjskih dvorcev. Posledica nejasne izvornosti pohištva je, da zbirka nima stilne kontinuitete. Dragocenejši kosi pohištva so nastali v baročni maniri 17. in rokokoja 18. stoletja, večina kosov pa je precej mlajših in so datirani v šilna obdobja 19. in 20. stoletja.

Med najstarejše kose pohištva na ravnem gradu spadajo baročne dvokrilne omare, najstarejša iz konca 17., ostale iz sredine 18. stoletja, tabernakelska omara in pisalnik iz srede 18. stoletja. Baročne omare so funkcionalne naslednice renesančnih skrinj, saj je baročna moda težkih oblek terjala, da so le-te shranjevali v pokončnih omarah, ne pa položene drugo na drugo v skrinjah. Dvokrilne omare ostanejo značilen del kmečke notranje opreme, pri meščanih in plemičih pa so služile za shrambo perila, dokler jih konec 17. stol. ni izpodrinila nova francoska komoda s predalniki. Mlajše baročno pohištvo s poudarkom na detajlih kvalitetnih intarzij že kaže na iztekajočo se maniro baroka in vpliv rokokojske umetnosti. Del zbirke in na razstavi predstavljena je tudi tabernakelska omara, ki je značilna predstavnica tipa pohištva iz 18. stoletja z značilnimi intarzijami in razgibanimi oblikami s trebušastimi in valovitimi ploskvami, z datacijo v leto 1767. Baročne tabernakelske omare so nastale kot kombinacija predalnih omaric s pokrovom za pisanje (bureau) v zgornjem delu in komode v spodnjem.

Lep izdelek je empirska pisalna omara z elegantno pozlato ter igrivo borduro z rastlinsko motiviko, verjeten izdelek delavnice dunajskega miljeja iz leta okoli 1810. Kvaliteten in najobsežnejši del zbirke predstavlja neobaročno pohištvo, ki sestavlja celotne ambiente: fotelje, trosede, počivalnike, salonske mize in vitrine, vse z datacijami okoli leta 1880. Fotelji, trosedi in počivalniki so bili že od 18. stoletja dalje opeti z žametom in damastom, ki sta zagotavljala udobje salonske namembnosti. Neobaročna igralna mizica je enostavnejši tip posebnega tipa pohištva, ki se je izoblikoval konec 17. stoletja kot funkcionalna podpora družabnega življenja na dvorcih.

Mlajše pohištvene kose predstavljajo knjižne omare iz začetka 20. stoletja, nižji knjižni regali, secesijska jedilniška garnitura iz leta 1915, zanimiva secesijska kadilna mizica itd. Ob tokratni prezentaciji restavriranih kosov pohištva na gradu Ravne niso razstavljene skrinje, ki predstavljajo obsežen del zbirke in bodo predstavljene ob kakšni drugi priložnosti. Najlepša je nedvomno intarzirana predstavnica baročne skrinje iz leta 1750, kvalitetni rezbarski primerki koroških skrinj pa datirajo med 18. in 20. stoletjem.

Grad Ravne (Streiteben) kot ga upodobil Janez Vajkard Valvasor v knjigi Topographia Archiducatus Carinthiae (1688)

Zgibanka je nastala ob razstavi »Zgodba grajskega pohištva - pohištvena zbirka gradu Ravne v luči restavratorskih posegov« v sodelovanju **Koroškega pokrajinskega muzeja (restavrator Aleš Senica, restavratorski pomočnik Bojan Paradiž)** in **Koroške osrednje knjižnice**. Pohištveni kosi so v okviru stalne postavitve zbirke Grajskega pohištva na ogled v obnovljenih ambientih Koroške osrednje knjižnice.

